

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Юридичний факультет
Кафедра цивільного права і процесу

НОТАРІАТ В УКРАЇНІ

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ
для студентів юридичного факультету

Львів 2011

Вступ

Сьогодні багато розмов та дискусій в Україні про нотаріат, як одну з юридичних професій, навчальну дисципліну, галузь права, новий вид процесу – нотаріальний процес, чимало наукових праць присвячено питанням діяльності нотаріату, створено підручники для вивчення інституту нотаріату та організації його діяльності в Україні і ні для кого не є новиною, що нотаріус – це надійний гарант правової безпеки громадян і юридичних осіб у сімейній, майновій та діловій сферах.

Інтерес до цієї професії переживає своєрідний «бум», бажаючих осіб досягнути «секрети» нотаріальної професії, не говорячи вже про ази, які необхідні знати нотаріусу, не зменшується, а навпаки, зростає. Це стало першоосновою для створення цього спецкурсу, адже майбутньому нотаріусу необхідно не тільки засвоїти теоретичні знання про нотаріат, законодавство, яке регулює його діяльність, але й отримати знання практичні, навчитися правильно користуватися здобутими знаннями на практиці.

Тому метою Програми спецкурсу є в першу чергу формування різного теоретичного досвіду і навчального матеріалу, які б допомогли студентам в процесі навчання освоїти основи нотаріальної діяльності, відчувати «дух нотаріату», а також вивчити процедуру вчинення нотаріальних дій і в рамках пройдених курсів цивільного, сімейного, земельного, податкового, пенсійного, господарського та трудового права, вміло реалізовувати та застосовувати знання та норми цих галузей при здійсненні ними професії нотаря.

Крім цього, курс нотаріального права поєднує в собі норми як процесуального, так і матеріального права. Тому студентам пропонується як норми нотаріального законодавства, так і матеріального, які можуть бути використані ними як для розв'язання запропонованих задач, так і для підготовки проектів різних нотаріальних документів.

У Програмі пропонується і додаткова література, законодавство, судова практика, що дозволить студентам більш глибоко вивчити теми і питання, а також використати їх як методичні рекомендації при підготовці курсових і дипломних робіт з нотаріального, цивільного права, також пропонується теми курсових і магістерських робіт.

На завершення, хочу побажати молодим особам, які мають бажання у майбутньому обрати професію нотаріуса, виховати в собі імідж професіонала і всіляко підтримувати його на практиці, щоб закріпити найвищий ступінь довіри до фаху нотаря з боку суспільства.

Не хочу вдаватися до високих слів, але в ідеалі нотаріус має стати для громадян свого роду світським духівником. Особливо тоді, коли йдеться, наприклад, про посвідчення заповіту чи укладення шлюбного договору. Нотаріус ні за яких обставин не має права при виконанні своєї нотаріальної місії втрачати гідність, совість, честь представника цієї професії. Це і обов'язок, і покликання, і вибір людини нотаріального фаху.

Також хочу запропонувати три основні правила давньоримських юристів, які б стали для кожного нотаріуса заповіддю: промовчи, подивись і тексти на стіл. Промовчи – це означає спочатку подумай і врахуй всі особливості справи. Подивись – це означає знайди в законі статтю, на підставі якої ти робиш висновки. Стіл – означає подивись уважно всі документи і довідки. Це і сьогодні залишається актуальним, особливо для професії нотаріуса.

**Доцент кафедри цивільного права і процесу Львівського національного університету імені Івана Франка,
кандидат юридичних наук**

Дякович М.М.

ПРИМІРНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва теми	Всього годин	З них:				Зв'язок з іншими дисциплінами
			лекції	семінари	практичні лабораторні	Самостійна роб.	
1.	Поняття нотаріату. Нотаріальне право у правовій системі України	4	2	2			Теорія держави і права, цивільне право, адміністративне право, цивільно-процесуальне право
2.	Історія розвитку нотаріату	2	2	—			Історія держави і права, цивільне право, міжнародне право
3.	Суб'єкти нотаріального права	4	2	2			Міжнародне право, трудове право
4.	Організація нотаріальної діяльності	2	2	—			Цивільне право, податкове право
5.	Нотаріальні дії. Основні правила їх вчинення	4	2	2			Цивільне право, сімейне право
6.	Правочини, які посвідчуються нотаріально. Загальні правила посвідчення правочинів	4	2	2			Цивільне право, сімейне право, кримінальне право
7.	Питання спадкування у нотаріаті	6	4	2			Цивільне право, сімейне право
8.	Питання сімейного права у нотаріаті	4	2	2			Цивільне право, сімейне право, господарське право
9.	Інші нотаріальні дії	4	4	—			Цивільне право, сімейне право
10.	Застосування законодавства іноземних держав. Міжнародні договори	2	2	—			Цивільне право, сімейне право, міжнародне право
	Модульний контроль						
	Залік						на екзаменаційній сесії

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ НОТАРІАТУ. НОТАРІАЛЬНЕ ПРАВО У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.

1. Нотаріат в Україні: поняття і правова природа.
2. Функції нотаріату. Місце нотаріату у правовій системі України.
3. Нотаріальне право України: поняття, предмет, метод.
4. Принципи нотаріального права.
5. Система нотаріального права.
6. Джерела нотаріального права України.
7. Нотаріальне право України як наука і учбова дисципліна.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ НОТАРІАТУ

1. Виникнення інституту нотаріату.
2. Нотаріат в Україні.
3. Розвиток нотаріату в радянський період.
4. Основні світові системи нотаріату. Латинський нотаріат.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 3. СУБ'ЄКТИ НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА

1. Загальна характеристика.
2. Державні нотаріуси.
3. Приватні нотаріуси.
4. Порядок призначення нотаріуса на посаду.
5. Правовий статус стажиста і помічника нотаріуса.
6. Особи, які заміщають нотаріуса, що тимчасово відсутній.
7. Права і межі повноважень службових осіб органів виконавчої влади і консульських установ по вчиненню нотаріальних дій.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 4. ОРГАНІЗАЦІЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Територіальна організація нотаріальної діяльності.
2. Права і обов'язки нотаріуса. Відповідальність нотаріуса.
3. Гарантії нотаріальної діяльності. Обмеження в діяльності нотаріуса.
4. Принципи здійснення нотаріальної діяльності.
5. Фінансові основи нотаріальної діяльності. Оплата нотаріальної діяльності.
6. Нотаріальне діловодство.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 5. НОТАРІАЛЬНІ ДІЇ. ОСНОВНІ ПРАВИЛА ЇХ ВЧИНЕННЯ

1. Поняття і ознаки нотаріальних дій. Види нотаріальних дій.
2. Загальні правила вчинення нотаріальних дій.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 6. ПРАВОЧИНИ, ЯКІ ПОСВІДЧУЮТЬСЯ НОТАРІАЛЬНО. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПОСВІДЧЕННЯ ПРАВОЧИНІВ

1. Загальні правила посвідчення правочинів.
2. Особливості нотаріального посвідчення правочинів.
3. Особливості нотаріального посвідчення односторонніх договорів.
4. Купівля-продаж нерухомості:
 - а) особливості купівлі-продажу майнового комплексу підприємств і земельних ділянок;
 - б) державна реєстрація договорів з нерухомістю.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 7. ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ У НОТАРІАТІ

1. Особливості спадкування за законом і за заповітом. Спадковий договір.
2. Вжиття заходів до охорони спадкового майна.
3. Видача свідоцтва про право на спадщину. Видача свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя у разі смерті одного з подружжя.

Тривалість лекції – 4 год.

ТЕМА 8. ПИТАННЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА У НОТАРІАТІ

1. Характеристика майнових відносин у сім'ї.
2. Правовий режим власності подружжя.
3. Особливості правового режиму окремих об'єктів у складі майна подружжя;
 - а) банківські вклади;
 - б) частки в статутних капіталах господарських товариств;
 - в) результати права інтелектуальної власності;
 - г) цінні папери; лотерейні білети і виграші по них.
4. Розпорядження спільним майном подружжя.
5. Договір як регулятор майнових відносин подружжя.
6. Поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності.
7. Шлюбний договір.

Тривалість лекції – 2 год.

ТЕМА 9. ІНШІ НОТАРІАЛЬНІ ДІЇ

1. Засвідчення документів нотаріусом:
 - а) засвідчення вірності копій документів та виписок з них;
 - б) засвідчення справжності підпису на документах;
 - в) засвідчення вірності перекладу документів з однієї мови на іншу.
2. Нотаріальне посвідчення фактів.
3. Передача заяв громадян, підприємств, установ та організацій.
4. Прийняття документів на зберігання.
5. Прийняття в депозит грошових сум і цінних паперів.
6. Вчинення виконавчих написів.
7. Вчинення протестів векселів та морських протестів.
8. Видача свідоцтв про придбання майна на аукціоні (прилюдних торгах).
9. Застосування законодавства іноземних держав. Міжнародні договори.

Тривалість лекції – 4 год.

ТЕМА 10. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ. МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ

1. Нотаріальне оформлення документів, призначених для дії за кордоном.
2. Міжнародний договір, як джерело нотаріального права.
3. Застосування права в охороні спадкового майна та видачі свідоцтва про право на спадщину.
4. Нотаріальне посвідчення іноземних документів. Апостиль.

Тривалість лекції – 2 год.

План практичних занять

ТЕМА 1. ПРИНЦИПИ НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА

1. Поняття принципів нотаріального права.
2. Класифікація принципів нотаріального права.
3. Принципи нотаріального права у законодавстві про нотаріат і судовій практиці.
4. Зміст окремих принципів нотаріального права.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (розділи I, II, ст. 92).
2. Закон України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 року за №3425-XII.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 за № 2453-VI.
4. Резолюція Європейського парламенту від 18 січня 1994 року «Нотаріат в Європейській спільноті».

Література:

1. Вергасова Р.И. Нотариат в России : учеб. Пособие. 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2009. – 464с.
2. Дякович М.М. Нотаріальне право України. – К.: Правова Єдність. - 2011
3. Єрух А.М., Козьяков Ю.М., Круковес Н.В. Довідник нотаріуса. – К.: Видавництво Істина, 2001.
4. Зайцева Т.І. Нотариальная практика: ответы на вопросы. – М.: Волтерс Клувер, 2010.
5. Калиниченко Т.Г. Нотариальное право и процесс в Российской Федерации: теоретические вопросы развития. – М. : Норма : ИНФРА –М, 2010. – 224с.
6. Котик Е. Психологический портрет нотариуса-профессионала. // Мала енциклопедія нотаріуса. –2005. –№3. –с.36-44.
7. Лауріні Дж. Нотаріат як суцільний інститут-гарант прав громадян та державних інтересів – Нотаріальний вісник, 1999, №5-6.
8. Настоятельная книга нотариуса: В 2 т. Том I: Учебно-методическое пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2004.
9. Нотаріат в Україні: Підручник / За ред. В.В. Комарова. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
10. Нотаріат в Україні: Навч. посіб. / За ред. В.М. Бесчастного. –К.: Знання, 2008.
11. Нотариат: учеб. Пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности „Юриспруденция”/ (Л.В.Щербачова и др.); под ред. Г.Б.Мирзоева, Н.А. Волковой, Л.В. Щербачовой. – 4 изд., пере раб. и доп. – М.: ЮНИТИ - ДАТА : Закон и право, 2010
12. Радзівєвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотаріат в Україні. –К.: Юрінком Інтер. –2000.
13. Судебная практика как источник права. М.. - 2000.
14. Сумин А.М. Правовое регулирование нотариата в Германии, Нотариус, 2000, №2.
15. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні. –К.: А.С.К. –2001.
16. Черемных Г.Г., Черемных И.Г. Нотариальное право РФ: Учебник. - 2-е издание, перераб. и доп./ Под ред. Ю.А. Дмитриева. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
17. Юдельсон К.С. Принципы деятельности советского нотариата. Советская юстиция, 1975, №3.

ЗАДАЧА 1

У місті Броди Львівської області працювала державним нотаріусом гр. Іванова. Після смерті її батька, який проживав у місті Броди, виникло питання оформлення спадкових прав. Оскільки гр. Іванова працювала державним нотаріусом і крім неї спадкоємцями за законом були її рідні брати, то вона вирішила оформити спадщину особисто, як державний нотаріус.

Чи були порушені гр. Івановою принципи нотаріального права?

ЗАДАЧА 2

Студентка юридичного інституту, яка проходила практику в нотаріальній конторі зробила ксерокопії найбільш цікавих договорів іпотеки та долучила їх до дипломної роботи в якості додатку.

Чи можливо розглядати дії студентки як порушення нотаріальної таємниці?

ЗАДАЧА 3

Нотаріус Львівського міського нотаріального округу гр. Кондратюк виїхав на один день до міста Києва для того, щоб посвідчити договір іпотеки майна, яке знаходиться у місті Львові. У посвідчувальному написі на договорі він вказав, що договір посвідчено з виїздом у місто Київ за місцем знаходження однієї із сторін договору – Банку.

Чи має тут місце порушення принципів нотаріального права при здійсненні такої нотаріальної дії?

ЗАДАЧА 4

Державна податкова адміністрація у м. Львові зробила запит до нотаріусів м. Львова з вимогою надати інформацію про кількість генеральних довіреностей на розпорядження транспортними засобами із зазначенням П.І.Б. та адреси проживання осіб, які видали такі довіреності.

Чи правомірні дії ДПА у м. Львові? Яку відповідь повинен підготувати нотаріус?

ЗАДАЧА 5

При підготовці нотаріусом документів для посвідчення договору купівлі-продажу Ковальчук С.М. (чоловік покупця), в присутності нотаріуса сказав, що він згідний на купівлю квартири, однак він би хотів, щоб продавець знизив ціну ще на 10% від тієї, що зазначена у проекті договору. Присутні у приміщенні нотаріальної контори продавець і покупець повідомили, що вони вже про все домовилися, і тому думку чоловіка враховувати не слід, оскільки квартира набувається на кошти, що дружині Ковальчука дали її батьки.

Чи вправі нотаріус з погляду принципів нотаріального права вчинити за таких умов нотаріальну дію?

ЗАДАЧА 6

20 вересня 2005 року нотаріусу Мальченко надійшов запит державного виконавця з проханням надіслати копію договору купівлі-продажу квартири у зв'язку з виконанням рішення суду про стягнення коштів з громадянки Шеремети О.В. Нотаріусом Мальченко була дана відповідь про неможливість виконання запиту, оскільки такі відомості розголошенню не підлягають, за що на неї був накладений штраф. Нотаріус звернулася до суду зі скаргою на дії державного виконавця.

Чи правомірні дії державного виконавця? Обґрунтуйте.

Контрольні питання:

1. Які принципи діяльності нотаріату, що входить до системи Латинського нотаріату?
2. Які відмінності між нотаріатом і судом?
3. Що таке нотаріальна таємниця?
4. Розкрийте суть таємниці вчинення нотаріальних дій.
5. Чи відображений у діяльності нотаріату принцип, що стосується попередження правопорушень і спорів?
6. Що означає принцип незалежності та неупередженості у діях нотаріуса?
7. Чи можливо притягнути нотаріуса до відповідальності за моральну шкоду?

ТЕМА 2. СУБ'ЄКТИ НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА

1. Основні правила доступу до професії нотаріуса.
2. Призначення нотаріуса (державного, приватного).
3. Звільнення нотаріуса.
4. Правовий статус нотаріуса: повноваження і відповідальність.
5. Помічник нотаріуса.
6. Виконання обов'язків нотаріуса, який тимчасово відсутній.
7. Організація нотаріату і нотаріального самоврядування.

Нормативні акти:

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року за №2341-III.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року за №435-IV.
3. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року за №1023-XII.
4. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. №3425-XII.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 за № 2453-VI.
6. Закон України «Про статус суддів» від 15.12.1992 р. №2862-XII. Втрата чинності відбудеться 01.01.2012 р. на підставі 2856-17.
7. Указ Президента України «Про Консульський статут України» від 02 квітня 1994 року №127/94.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 року №419 «Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 06.07.2006р. №940).
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 р. за № 923 «Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату» (набрання чинності відбудеться 01.01.2012 р.).
10. Наказ Міністерства юстиції України від 22.06.2009 р. N1107/5 «Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю» (остання редакція від 10.06.2011 р. на підставі Наказу Міністерства юстиції України від 24.05.2011 за N 1412/5).
11. Наказ Міністерства юстиції України від 22.03.2011 р. за N871/5 «Про затвердження Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса».
12. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських Рад народних депутатів України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 25.08.1994р. №22/5.
13. Порядок ведення Єдиного реєстру нотаріусів, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 13.10.2010 р. N 2501/5.
14. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004р. №20/5.
15. Наказ Міністерства юстиції України від 24.12.2008 р. N 2260/5 «Про затвердження Порядку перевірки організації нотаріальної діяльності державних і приватних нотаріусів та виконання ними правил нотаріального діловодства».
16. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України, затверджено наказом Міністерством юстиції України, Міністерством закордонних справ України від 27 грудня 2004 року №142/5/310.
17. Положення про кваліфікаційну комісію нотаріату, затверджено наказом Міністерства юстиції України від 01 грудня 2006 року № 87/5.
18. Наказ Міністерства юстиції України від 27 червня 2008 року N 1094/5 «Про затвердження Порядку проходження стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса, та підготовки стажиста до нотаріальної діяльності».
19. Наказ Міністерства юстиції України від 10 липня 2008 року N 1168/5 «Про затвердження Порядку проведення кваліфікаційного іспиту для осіб, які пройшли стажування в державній нотаріальній конторі або в приватного нотаріуса». **Втрата чинності відбудеться 01.01.2012 на підставі:**

- Наказу Міністерства юстиції України від 28.07.2011 р. N 1905/5 «Про затвердження Порядку допуску до складання кваліфікаційного іспиту осіб, які пройшли стажування в державній нотаріальній конторі або в приватного нотаріуса, та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату»
20. Наказ Міністерства юстиції України від 07.07.2011 р. N1812/5 «Про затвердження Програми стажування громадян України в державних нотаріальних конторах або у приватних нотаріусів».
 21. Наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. N1707/5 «Про затвердження положень про територіальні органи Міністерства юстиції України».
 22. Наказ Міністерства юстиції від 23.03.2011р. N888/5 «Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності».

Література:

1. Баранкова В. Деякі аспекти судового контролю за нотаріальною діяльністю. // Мала енциклопедія нотаріуса. –2005. –№6.
2. Дякович М.М. Нотаріальне право України. – К.: Правова Єдність. - 2011
3. Дякович М.М. Електронні реєстри в діяльності нотаріусів України. Практичний посібник. – Київ: Алерта, Центр учбової літератури, 2011.
4. Дякович М.М. Цивільно-правові аспекти відповідальності нотаріуса // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. №1 (29). – 2009 р.
5. Зайцева Т.І. Нотариальная практика: ответы на вопросы. – М.: Волтерс Клувер, 2010.
6. Комаров В.В., Баранкова В.В. Нотариат и нотариальный процес. – Харьков.- 2000 (гл. V).
7. Котик Е. Психологический портрет нотариуса-профессионала. // Мала енциклопедія нотаріуса. –2005. –№3.
8. Лауріні Дж. Нотаріат як суцільний інститут-гарант прав громадян та державних інтересів – Нотаріальний вісник, 1999, №5-6.
9. Настоятельная книга нотаріуса: В 2 т. Том I: Учебно-методическое пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2004.
10. Нотаріат в Україні: Підручник / За ред. В.В. Комарова. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
11. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні. – К.: А.С.К., 2001.
12. Черемных Г.Г., Черемных И.Г. Нотариальное право РФ: Учебник. - 2-е издание, перераб. и доп./ Под ред. Ю.А. Дмитриева. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.

ЗАДАЧА 1

Гр. Іващенко, призначена Указом Президента України на посаду судді Галицького районного суду м. Львова, звернулася до кваліфікаційної комісії для здачі екзамену з метою отримання свідоцтва на право заняття нотаріальною діяльністю. На запитання членів кваліфікаційної комісії про те, яким чином вона проходила стажування, гр. Іващенко відповіла, що проходила стажування до призначення на посаду судді, а свідоцтво їй може знадобитися у майбутньому.

Чи вправі гр. Іващенко здавати екзамен для отримання свідоцтва на право зайняття нотаріальною діяльністю?

ЗАДАЧА 2

Гр. Г. працювала приватним нотаріусом. Її брат, будучи одним із засновників (учасників) ТОВ «Оksamит», запропонував їй працювати начальником юридичного відділу. Гр. Г. погодилася.

Довідавшись про це, прокурор району поставив вимогу про звільнення гр. Г. з роботи у ТОВ «Оksamит» на підставі того, що нотаріус не має право займатися підприємницькою діяльністю. На це гр. Г. відповіла, що:

а) вона працює за трудовим договором у ТОВ «Оksamит», отже підприємницькою діяльністю не займається;

- б) оскільки вона працює приватним, а не державним нотаріусом, на неї не розповсюджуються вказані заборони;
- в) те, що нотаріуси не мають право займатися підприємницькою діяльністю є обмеженням їх правоздатності.

Вирішіть справу по суті.

ЗАДАЧА 3

Нотаріус поїхала у відпустку на три тижні, не повідомивши про це Головне управління юстиції. Громадянин К. звернувся до Головного управління юстиції із скаргою на нотаріуса про відсутність її на робочому місці, оскільки громадянин К. не мав змоги зробити відмітку на заповіті, який посвідчив приватний нотаріус і через його відсутність не зміг вчасно подати заяву про прийняття спадщини.

Чи є у діях нотаріуса порушення професійної етики чи обов'язків нотаріуса?

Чи є відсутність відмітки на заповіті причиною не вчасно подати заяву про прийняття спадщини?

ЗАДАЧА 4

Гр. Книш у зв'язку з неправильним, на його думку, оформленням довіреності пред'явив до нотаріуса позов про захист його прав і відшкодування шкоди, посилаючись на Закон України «Про захист прав споживачів».

Чи можна застосовувати законодавство про захист прав споживачів до взаємовідносин нотаріуса і осіб, у відношенні яких вчиняються нотаріальні дії? Чим керується нотаріус у відносинах з особами, які звертаються за вчиненням нотаріальних дій?

ЗАДАЧА 5

В ході перевірки виконання нотаріусом своїх обов'язків було встановлено, що нотаріус Савченко протягом шести місяців здійснювала нотаріальну діяльність без договору страхування. Нотаріус у поясненні заявила, що вона про це забула.

Як оцінити такі пояснення нотаріуса? Хто здійснює контроль за діяльністю нотаріуса? Які правові наслідки виникають у зв'язку з діяльністю нотаріуса без договору страхування?

ЗАДАЧА 6

Приватний нотаріус посвідчив довіреність на право розпорядження автомобілем «Крайслер» без власника транспортного засобу. Під час посвідчення довіреності був відсутній власник автомобіля, який в цей час знаходився у відрядженні, і замість нього підписався Данилюк, на прохання якого була посвідчена ця довіреність. За вчинену нотаріальну дію Данилюк сплатив нотаріусу плату за посвідчення довіреності та 300 доларів США. Через декілька днів автомобіль був проданий по цій довіреності і вивезений у невідомому напрямку, в результаті чого власнику автомобіля була нанесена матеріальна шкода в розмірі 680 тис. грн.

Проаналізуйте дії нотаріуса відповідно до норм КК України.

ЗАДАЧА 7

У зв'язку з перевіркою порушення житлових прав неповнолітніх прокурором Галицького району міста Львова був здійснений запит нотаріусу про надання прокурору договору купівлі-продажу житлового будинку. Нотаріус у наданні договору відмовив, посилаючись на ст. 8 Закону України «Про нотаріат». Прокурор виніс постанову про притягнення нотаріуса до адміністративної відповідальності за навмисне невиконання вимоги прокурора про надання документа.

Обґрунтуйте дії нотаріуса та прокурора.

ЗАДАЧА 8

Громадянка Дмитрук подарувала своєму онуку Івасюку житловий будинок. Договір дарування був нотаріально посвідчений. Через півроку після посвідчення договору Івасюк прийшов до нотаріуса та заявив, що нотаріус при посвідченні договору дарування виконав свої обов'язки неналежним чином: по-перше, порушив таємницю вчинення нотаріальних дій,

передавши відомості про договір, що відбувся, у податкову інспекцію, і по-друге, не роз'яснив, що обдаровуваному доведеться платити податок з доходу, який він отримав за договором дарування. Сума податку склала 80 тисяч гривень. Такими коштами сім'я не володіє: бабуся є пенсіонеркою, а сам Івасюк – студентом. Якби сторонам договору сума податку була відома заздалегідь, вони оформили б не договір дарування, а договір купівлі-продажу житлового будинку, при посвідченні якого ніяких податків не передбачено.

Нотаріус не погодився з заявою Івасюка та пояснив, що в обов'язки нотаріуса входить роз'яснення учасникам договору прав та обов'язків, а не податкового законодавства.

Івасюк подав в суд позов на нотаріуса про стягнення з нього 80 тисяч гривень податку, який потрібно оплатити, 1000 гривень плати, сплаченої нотаріусу, та 10 тисяч гривень як відшкодування моральних збитків.

Яким, на Вашу думку, має бути рішення суду? Обґрунтуйте.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які правові умови для призначення державного нотаріуса?
2. Хто має право займатися нотаріальною діяльністю?
3. Який термін встановлений Законом для проходження стажування?
4. Як здійснюється допуск до стажування?
5. Які повноваження Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату?
6. Який порядок здачі кваліфікаційного іспиту особами, які пройшли стажування?
7. Хто затверджує програму стажування?
8. Порядок видачі свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю.
9. Порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності.
10. Протягом якого терміну приватний нотаріус зобов'язаний приступити до своїх обов'язків?

ТЕМА 3. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ

1. Нотаріальні дії, які вчиняють нотаріуси:
 - а) державні нотаріуси;
 - б) приватні нотаріуси.
2. Нотаріальні дії, які вчиняють посадові особи органів виконавчої влади і консульських установ. Посвідчення заповітів і довіреностей особами, визначеними ст. 40 Закону України «Про нотаріат».
3. Поняття нотаріальної дії. Ознаки нотаріальної дії.
4. Територіальна і предметна компетенція нотаріуса. Встановлення нотаріусом особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії.
5. Перевірка дієздатності громадян і правоздатності юридичних осіб. Вимоги до документів, які надаються для вчинення нотаріальної дії.
6. Відкладення нотаріальної дії: підстави і механізм. Призупинення нотаріальної дії.
7. Відмова у вчиненні нотаріальної дії.
8. Номенклатура справ нотаріальної контори. Ведення архіву.
9. Посвідчувальні написи на правочинах і засвідчуваних документах. Нотаріальні свідоцтва.

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV.
2. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. №3425-XII.
3. Указ Президента України «Про Консульський статут України» від 02 квітня 1994 року №127/94.
4. Указ Президента України від 10.07.1998 р. №762/98 «Про впорядкування справляння плати за вчинення нотаріальних дій».
5. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» від 26.06.1992 року №2503-XII (в редакції Постанови Верховної Ради України від 23.02.2007 року №719-V).
6. Правила утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затверджені наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17.05.2005 N76.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 року №419 «Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 06.07.2006р. №940).
8. Декрет Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року №7-93 «Про державне мито».
9. Наказ Міністерства юстиції України від 22.12.2010 N 3253/5, зареєстрований 23.12.2010р. за N1318/18613 «Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства».

10. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських Рад народних депутатів України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 25.08.1994р. №22/5.
11. Наказ Міністерства юстиції України від 04.01.1998р. №3/5 «Про затвердження Примірного положення про порядок надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру».
12. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004р. №20/5.
13. Наказ Міністерства юстиції України від 24.12.2008 N 2260/5 «Про затвердження Порядку перевірки організації нотаріальної діяльності державних і приватних нотаріусів та виконання ними правил нотаріального діловодства».
14. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України, затверджено наказом Міністерством юстиції України, Міністерством закордонних справ України від 27 грудня 2004 року №142/5/310.
15. Наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. N1707/5 «Про затвердження положень про територіальні органи Міністерства юстиції України».
16. Наказ Міністерства юстиції від 23.03.2011 р. N888/5 « Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності».
17. Інструкція про порядок обчислення та справляння державного мита, затверджена наказом Головної державної податкової інспекції від 22 квітня 1993 р. №15.

Судова практика

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні» від 31 січня 1992 року №2.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним» від 28 березня 1972 року №3.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України Положення «Про судову практику в справах про визнання угод недійсними» №3 від 28 квітня 1978 року.

Література:

1. Зайцева Т.І. Нотариальная практика: ответы на вопросы. – М.: Волтерс Клувер, 2010.
2. Дякович М.М. Нотариальне право України. – К.: Правова Єдність. - 2011
3. Комаров В.В., Баранкова В.В. Нотариат и нотариальный процесс: Учебник. Харьков. - 2000.
4. Настоятельная книга нотариуса: В 2 т. Том I: Учебно-методическое пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2004.
5. Нотариат в Україні: Підручник / За ред. В.В. Комарова. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
6. Радзівєвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотариат в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2000.
7. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотариат в Україні. – К.: А.С.К., 2001.
8. Черемных Г.Г., Черемных И.Г. Нотариальное право РФ: Учебник. - 2-е издание, перераб. и доп./ Под ред. Ю.А. Дмитриева. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
9. Черемных И.Г. Теоретические основы независимого нотариата России. Монография – М.: ООО «Издательский дом «Буквевед», 2006.

ЗАДАЧА 1

До нотаріуса звернувся гр. Манюк О.Г. з проханням засвідчити вірність фотокопії його паспорта, яка необхідна для подачі в реєстраційний орган для реєстрації його як фізичної особи-підприємця.

Які дії нотаріуса? Чи можливо в цьому випадку засвідчити вірність копії не всього паспорта в цілому, а тільки випуски з нього (наприклад, випуски про реєстрацію гр. Манюка О.Г. за місцем його проживання)?

ЗАДАЧА 2

До службової особи виконкому смт. Олесько Буського району Львівської області звернувся громадянин Кавка. Кавка пояснив, що його мати має намір скласти заповіт. Мати Кавки постійно проживала в смт. Олесько, однак зараз через важку хворобу знаходиться в м. Буську і проживає разом з ним. Єдиний нотаріус, який є в м. Буську, у відпустці, а заповіт необхідно терміново посвідчити, оскільки мати може в будь-який час померти. Секретар селищної Ради смт. Олесько, який має право вчиняти нотаріальні дії, погодився виїхати в м. Буськ для посвідчення заповіту.

Чи буде дійсним такий заповіт?

ЗАДАЧА 3

Голова районної адміністрації посвідчив заповіт гр. Іванишина. Після його смерті спадкоємці за заповітом звернулися до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини, однак інші спадкоємці за законом також подали таку заяву нотаріусу, посилаючись на неправомірність посвідчення органами місцевого самоврядування заповіту.

Чи вправі вчиняти органи місцевого самоврядування нотаріальні дії? Які умови і порядок здійснення нотаріальних дій органами і посадовими особами, що не є нотаріусами?

ЗАДАЧА 4

8 січня 2004 року гр. Л., яка перебувала в будинку інтернаті для людей похилого віку, склала заповіт на користь своєї сусідки П., який був посвідчений державним нотаріусом, а 10 травня 2004 року вона померла. Після її смерті стало відомо, що є заповіт Л. на користь будинку інтернату, який був посвідчений 19 квітня 2004 року директором цього будинку-інтернату. П. вважає останній заповіт незаконним, оскільки згідно діючого законодавства не передбачено можливості посвідчувати заповіт директором будинку інтернату на користь установи, керівником якої він виступає.

Вирішіть цю справу.

ЗАДАЧА 5

Для оформлення спадщини нотаріусу було подано заяву громадянина Лаврика, який відбував покарання у місці позбавлення волі. Підпис Лаврика був засвідчений начальником закладу за місцем відбування покарання. Нотаріус відмовив у прийнятті заяви, роз'яснивши, що засвідчення підписів громадян на документах не входить у повноваження начальників місць позбавлення волі.

Чи правомірною є відмова нотаріуса у прийнятті заяви про прийняття спадщини? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 6

До нотаріальної контори звернулася гр. Дмитренко З.І. з заявою про прийняття спадщини за заповітом, складеним гр. Паньківим В.М. в лікарні, де він перебував на лікуванні. На заповіті було виконано 3 підписи (заповідача, завідуючого відділенням у лікарні та головного лікаря), печатка лікарні, вихідний штамп, та дата на штампі.

Чи може нотаріус прийняти такий заповіт? Який порядок посвідчення заповітів громадян, які перебувають у лікарні?

ЗАДАЧА 7

Перед операцією громадянин Щирецький О.Г. склав заповіт і посвідчив його у чергового лікаря. Під час проведення операції Щирецький О.Г. помер. Його заповіт разом з довідкою про смерть наступного дня було передано його вдові.

Чи порушена процедура та форма посвідчення заповіту? Як мав діяти черговий лікар?

ЗАДАЧА 8

Банк, що знаходиться в м. Донецьку, звернувся до приватного нотаріуса з Луганської області за місцем знаходження нерухомого майна боржника для посвідчення договору іпотеки. При цьому Банк, у зв'язку з виробничою необхідністю, наполягав на посвідченні

такого договору за місцем знаходження Банку з виїздом нотаріуса за адресою Банку. Приватний нотаріус вчиняє нотаріальну дію за таких умов, про що зазначає в реєстрі нотаріальних дій, журналі обліку викликів нотаріуса та у посвідчувальному написі на договорі.

Чи правомірні дії нотаріуса? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 9

При наданні документів громадянином Олійником В.І. для засвідчення копії диплома про закінчення вищого навчального закладу у Москві, нотаріусом була встановлена невідповідність пред'явленого диплома паспорту: в паспорті прізвище заявника зазначено Олійник, а в дипломі – Алійник. Нотаріус відмовив у вчиненні нотаріальної дії.

Чи правомірна відмова нотаріуса? Чи необхідно встановлювати особу заявника при засвідченні вірності копії документа? Що має роз'яснити нотаріус заявнику?

ЗАДАЧА 10

При оформленні спадкових прав після смерті матері її сином, для підтвердження родинних відносин зі спадкодавцем була надана нотаріусу копія свідоцтва про його народження, вірність якої засвідчена керівником організації, у якій працює син спадкодавця. Нотаріус відмовив у прийомі цього документа, пояснивши, що копія має бути засвідчена нотаріально.

Чи правомірні дії нотаріуса ? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 11

20 березня 2004 року для оформлення спадщини після смерті гр. Ткачука М.А., який помер 10 березня 2004 року, до нотаріуса звернувся його син, Ткачук В.М., який надав усі необхідні документи для видачі свідоцтва про право на спадщину. Проте, при зверненні до нотаріуса за отриманням свідоцтва про право на спадщину після закінчення 6-тимісячного терміну з дня смерті, йому було відмовлено у видачі свідоцтва. Нотаріус пояснив, що 18 червня 2004 року заяву про прийняття спадщини подала також донька спадкодавця – Степанчук М.М. Степанчук не змогла підтвердити факт родинних відносин зі спадкодавцем і їй було рекомендовано встановити його у судовому порядку. Напередодні Степанчук зателефонувала нотаріусу та повідомила, що з огляду на значне навантаження у суді та тривалого часу розгляду судових справ, рішення за її заявою судом ще не винесене.

Гр. Ткачук не погодився з поясненням нотаріуса, заявивши, що немає рішення суду про призупинення видачі йому свідоцтва про право на спадщину, а також зажадав винесення постанови про відмову у вчиненні нотаріальної дії.

Чи обґрунтовані вимоги Ткачука? Чи правомірною була відмова нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії?

ЗАДАЧА 12

До нотаріуса звернувся гр. Соловей О.В., що мав намір продати належну йому частку у праві спільної часткової власності на житловий будинок громадянину Кравчуку Д.М. При цьому він пояснив, що його співвласник гр. Трофимова відмовилась прийти до нотаріуса для оформлення заяви про відмову від переважного права купівлі частки, що продається, оскільки її не влаштовує ціна продажу частки. Нотаріус відмовив сторонам у посвідченні договору, пояснивши, що договір за позовом гр. Трофимової може бути визнаний надалі недійсним.

Чи правомірна відмова нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії? Який вихід ви бачите із ситуації, що склалася? Які мають бути дії нотаріуса?

ЗАДАЧА 13

Гр. Іванов Л.Д. та гр. Салько Т.М. звернулись до нотаріуса для посвідчення договору дарування належної гр. Іванову Л.Д. квартири і надали зібраний ними пакет документів. Квартира належала гр. Іванову Л.Д. на підставі біржового договору купівлі-продажу, який

був зареєстрований в органах бюро технічної інвентаризації. Вивчивши матеріали справи, нотаріус відмовив сторонам у вчиненні нотаріальної дії з наступних підстав:

а) квартира куплена гр. Івановим Л.Д. два роки назад та оформлена на біржі. Квартира належала попереднім власникам на підставі свідоцтва про приватизацію, де були включені малолітні діти, які не могли бути членами біржі;

б) крім цього, нотаріус не міг встановити чи була витребувана згода органів опіки та піклування на таке відчуження.

Гр. Іванов Л.Д. вимагав від нотаріуса постанову про відмову у вчиненні нотаріальної дії, заявивши при цьому, що нотаріус не вправі піддавати сумніву документ, права за яким зареєстровані в БТІ.

Чи правомірна відмова нотаріуса?

ЗАДАЧА 14

Головним управлінням юстиції області була проведена перевірка дотримання нотаріусом Шевчуком П.О. правил ведення нотаріального діловодства. Перевіркою встановлені грубі порушення правил ведення діловодства: була відсутня номенклатура справ нотаріальної контори, не були заведені деякі книги, в тому числі алфавітні книги обліку заповітів, у нотаріальних документах містилися численні незастережені виправлення, ряд документів постійного та довгострокового зберігання був загублений, у реєстрі для реєстрації нотаріальних дій допускалися підчищення.

За результатами перевірки управління юстиції зупинило діяльність нотаріуса.

Чи правомірні дії управління юстиції? Який порядок здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства нотаріусом під час виконання ним своїх обов'язків?

ЗАДАЧА 15

Управлінням юстиції області була проведена перевірка дотримання нотаріусом Стеценко правил ведення нотаріального діловодства.

У довідці про результати перевірки представниками управління юстиції були зазначені два порушення:

а) нотаріусом не ведеться реєстр для реєстрації заборон відчуження житлових будинків, квартир та іншого нерухомого майна, та арештів, накладених судовими і слідчими органами;

б) при посвідченні довіреностей у Реєстрі реєстрації нотаріальних дій не вказується зміст довіреності, на який термін і на чие ім'я вона видана.

Нотаріус не погодився із вказаними зауваженнями.

Чи правомірні зауваження, вказані у довідці про результати перевірки нотаріуса?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Нотаріус якого округу вправі посвідчити договір міни квартири на будинок, коли квартира знаходиться на території м. Львова, а будинок – в м. Буськ Львівської області?
2. Чи можна встановити особу громадянина, який звернувся за вчиненням нотаріальної дії:
 - а) за військовим квитком;
 - б) за посвідченням водія;
 - в) перепусткою на підприємство;
 - г) закордонним паспортом;
 - д) свідоцтвом про народження?
3. Чи підлягають реєстрації в Реєстрі для реєстрації нотаріальних дій:
 - а) заборони відчуження нерухомого майна, арешти, накладені судовими і слідчими органами;
 - б) депозитні операції;
 - в) технічна робота, виконана нотаріусом у процесі вчинення нотаріальної дії;

- г) проект документа, виготовлений нотаріусом;
4. Нотаріусом здійснена помилка в нумерації нотаріальних дій у Реєстрі для реєстрації нотаріальних дій: нотаріальні дії з 300-ої по 500-ту зареєстровані двічі. Яким чином виправити допущене порушення?
 5. Чи має право нотаріус видати дублікат довіреності особі, яка є представником за цією довіреністю?
 6. Особливості вчинення правочинів за участю товариства з обмеженою відповідальністю.
 7. Особливості вчинення правочинів за участю повного товариства, виробничих кооперативів, державного підприємства.
 8. Які особливості вчинення правочинів від імені юридичної особи на стадії її ліквідації?

ТЕМА 4. ПОСВІДЧЕННЯ ПРАВОЧИНІВ У НОТАРІАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

1. Загальні правила посвідчення правочинів у нотаріальній практиці.
2. Посвідчення договорів відчуження нерухомого майна.
3. Посвідчення договорів застави та іпотеки.
4. Посвідчення довіреностей.
5. Посвідчення заповітів.

Нормативні акти:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року за №2768-III.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року за №2947-III.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV.
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року №1576-XII.
5. Закон України «Про заставу» від 02 жовтня 1992 року за №2654-XII.
6. Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 19 червня 1992 року за №2482-XII.
7. Закон України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 року за №3425-XII.
8. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року за №2402-III.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI
10. Закон України «Про іпотеку» від 05 червня 2003 року за №898-IV.
11. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18 листопада 2003 року № 1255-IV.
12. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 11.02.2010 р. № 1878-VI.
13. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» від 02 червня 2005 року за №2623-IV.
14. Правила користування приміщеннями житлових будинків, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.1992 року за №572 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2006 року за №45).
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 року №419 «Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 р. №161).
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2004 року №410 «Про затвердження Тимчасового порядку державної реєстрації іпотек».
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року №671 «Про затвердження Тимчасового порядку державної реєстрації правочинів».
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 05 липня 2004 року №830 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна».
19. Положення про Єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна, затверджено наказом Міністерства юстиції України від 09.06.1999 року №31/5.
20. Положення про Спадковий реєстр, затверджено наказом Міністерства юстиції України від 07.07.2011 р. № 1810/5.
21. Тимчасове положення про порядок державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 07.02.2002 року №7/5 (у редакції від 28.07.2010 р. на підставі наказу Міністерства юстиції України № N 1692/5).
22. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004р. №20/5.
23. Положення про Єдиний реєстр довіреностей, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 28 грудня 2006 р. №111/5.

Судова практика

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні» від 31 січня 1992 року №2.

2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним» від 28 березня 1972 року №3.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про визнання угод недійсними» №3 від 28 квітня 1978 року.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» №7 від 16 квітня 2004 року.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок» №7 від 04 жовтня 1991 року.
6. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності» №20 від 22 грудня 1995 року.

Література:

1. Дякович М.М. Іпотека – інструмент для боржника і кредитора. – Львів: 2004.
2. Дякович М.М. Чому договір завжди дорожче грошей // Нотар, 1999 р., №2.
3. Дякович М.М. Нотаріальне право України. – К.: Правова Єдність. - 2011
4. Дякович М.М. Нотаріальне посвідчення правочинів//Міжнародна науково-практична конференція «Ольвійський форум – 2011: стратегії України в геополітичному просторі», Ялта, Крим 8-12 червня 2011 р.
5. Заїка Ю. Заповіт подружжя // Право України, 2004, №4.
6. Дякович М.М. Заповіт подружжя//Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства», 25 лютого 2011 року. – Харків:Кроссроуд. – с.177-179
7. Зайцева Т.І. Нотариальная практика: ответы на вопросы. – М.: Волтерс Клувер, 2010.
8. Комаров В.В., Баранкова В.В. Нотариат и нотариальный процес. – Харьков.- 2000 (гл. V).
9. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. /За. відповід. ред. О.В.Дзери (кер.авт.кол.), Н.С.Кузнєцової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
10. Нотаріат в Україні: Підручник / За ред. В.В. Комарова. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
11. Радзієвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотаріат в Україні. –К.: Юрінком Інтер. –2000.
12. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні. – К.: А.С.К., 2001.
13. Науково-практичний коментар ЦК України. – Вид. 2-е, змін. і доп./ За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008
14. Договірне право України. Особлива частина: навч. посібник/Т. В. Боднар, О.В. Дзера , Н.С.Кузнєцова та ін.: за ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2009.
15. Цивільне та сімейне право України : підручник / За ред. Харитоновна Є.О., Голубєвої Н.Ю. – К.: Правова єдність, 2009

ЗАДАЧА 1

Гр. Івасюк І.П., гр. Івасюк Т.М., гр. Івасюк Г.І., гр. Івасюк Р.І. приватизували квартиру у спільну сумісну власність.

Івасюк І.П. має намір продати свою частку Боброву Д.М.

Прокоментуйте відповідно до діючого законодавства.

ЗАДАЧА 2

Власниками квартири є гр. Грущак Петро (15 років), гр. Грущак Іван (8 років) та їх мати гр. Грущак Г.В., яка звернулась до нотаріуса з проханням посвідчити договір дарування квартири Грущаку Т.В. Нотаріус відмовив у посвідченні договору.

Чи правомірно вчинив нотаріус? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 3

При посвідченні договору купівлі-продажу квартири, що належить на праві особистої приватної власності гр. Бондик Р.К. з'ясувалось, що у квартирі зареєстровані сестра гр. Бондика Р.К. – гр. Ващак О.К. та її онука гр. Ващак С.Т. (12 років).

Нотаріус відмовив у посвідченні договору.

Чи правомірно вчинив нотаріус? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 4

Громадянин України Дідух П.Т., як член колективного сільськогосподарського підприємства у 1998 році набув у власність земельну ділянку сільськогосподарського призначення.

У 2005 році Дідух П.Т. отримав громадянство Франції і звернувся до нотаріуса з проханням посвідчити договір купівлі-продажу цієї земельної ділянки.

Які дії нотаріуса?

ЗАДАЧА 5

Гр. Андріїв В.К. вирішив подарувати своїй співмешканці гр. Мельник О.Л. частину належного йому майна (меблевий гарнітур, телевізор і т.п.). Маючи сумнів, що після його смерті Мельник О.Л. буде важко довести факт дарування, він вирішив посвідчити договір дарування у нотаріуса.

У присутності нотаріуса гр. Андріїв В.К. підписав договір дарування. Раптово йому стало погано та через декілька хвилин він помер.

Нотаріус заборонив Мельник О.Л. підписати договір.

Мельник О.Л., вважаючи дії нотаріуса незаконними, звернулася до суду.

Вирішіть справу.

ЗАДАЧА 6

Гр. Василенко І.М. подарував гр. Василенку А.К. автомобіль. Внаслідок недоліку подарованого автомобіля був травмований Яків Д.І.

Що мав роз'яснити нотаріус при посвідченні вказаного договору?

ЗАДАЧА 7

При укладенні договору дарування картини між гр. Ткачуком М.Р. та гр. Ткачуком С.С., дарувальник гр. Ткачук М.Р. наполягав внести до умов договору такі обов'язки для гр. Ткачука С.С.:

- передати картину на реставраційні роботи до Німеччини;
- проводити щорічний громадський показ картини;
- заповісти картину міському краєзнавчому музею.

Які дії нотаріуса, до якого звернулись гр.гр. Ткачуки за посвідченням договору дарування?

ЗАДАЧА 8

До нотаріуса звернулися за посвідченням договору дарування трикімнатної квартири гр. Кравець І.С. та гр. Петрова К.Н. За цим договором гр. Кравець І.С. зобов'язаний був передати гр. Петровій К.Н. належну йому квартиру після виконання таких умов договору: передача квартири повинна відбутися у вказаний строк після придбання інвалідної коляски на користь дочки інваліда дарувальника, а також за умови надання йому та його дочці права пожиттєвого користування та проживання у двох ізольованих кімнатах відчужуваної квартири.

Нотаріус у посвідченні договору відмовив. Чи правомірні дії нотаріуса? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 9

Подружжя Дзюбан Т.Н. та Дзюбан О.П. уклали договір довічного утримання з гр. Семечком Г.Г. За цим договором був відчужений житловий будинок.

Після смерті гр. Дзюбана Т.Н. до нотаріуса звернулися гр. Дзюбан О.П. (дружина померлого) та гр. Семечко Г.Г. з проханням посвідчити договір про розірвання договору довічного утримання, оскільки гр. Семечко Г.Г. став інвалідом І групи і не в змозі виконувати умови договору довічного утримання.

Які дії нотаріуса?

ЗАДАЧА 10

На забезпечення кредитного договору, укладеного між Банком та гр. Шевченком В.А., він, як боржник, вирішив передати в іпотеку квартиру, власником якої є він та його дружина Шевченко Т.П., їх сини Шевченко О.В. (17 років) та Шевченко І.В. (12 років).

Які дії нотаріуса, до якого звернувся гр. Шевченко В.А.?

ЗАДАЧА 11

До нотаріуса звернулися Банк, гр. Грицак і житлово-будівельний кооператив №145 (ЖБК №145). Вони мали намір посвідчити договір, у якому були б зазначені наступні умови:

1) Банк зобов'язується надати Грицаку кредит в розмірі 35 000 доларів США на купівлю квартири.

2) ЖБК №145 зобов'язується передати у власність Грицаку трьохкімнатну квартиру, а Кондратюк зобов'язується заплатити ЖБК №145 суму в розмірі 10 000 доларів США за власні кошти і 35 000 доларів США за кошти, отримані в кредит.

3) Вказана квартира передається Банку в іпотеку в забезпечення виконання зобов'язання з повернення кредиту та сплати відсотків.

Що має роз'яснити нотаріус?

ЗАДАЧА 12

До нотаріуса звернувся представник Банку і голова зборів кооперативу з проханням посвідчити договір застави. Заставою передбачалося забезпечити кредитний договір на суму 500 тис. грн., який сторони зобов'язувалися укласти не пізніше ніж через три дні після укладення договору застави. У заставу кооператив згодний був передати все наявне в нього майно, а також усе те, що він придбає в майбутньому.

Нотаріус зажадав рішення загальних зборів кооперативу про укладення договору застави. Оскільки таке рішення не було надано, нотаріус відмовив у посвідченні договору.

Чи правий нотаріус? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 13

В забезпечення кредитного договору, укладеного між Банком і гр. Полос Н.Г., власники квартири гр.гр. Бойко С.І., Бойко А.О., Бойко Р.С. (16 років) вирішили передати в іпотеку цю квартиру.

Чи вправі нотаріус посвідчити такий іпотечний договір?

ЗАДАЧА 14

Громадянин М. має на праві приватної власності житловий будинок та земельну ділянку, яку було надано для будівництва та обслуговування цього житлового будинку. Він вирішив отримати кредит під іпотеку цього будинку та земельної ділянки. Громадянин М. та представник Банку звернулися до нотаріуса з проханням посвідчити договір щодо передачі в іпотеку лише житлового будинку, мотивуючи це тим, що для іпотеки земельної ділянки вони не встигли отримати необхідні документи і мають намір укласти іпотечний договір щодо земельної ділянки пізніше. Нотаріус відмовив їм у посвідченні іпотечного договору лише щодо житлового будинку.

Чи правильно вчинив нотаріус? Мотивуйте свою відповідь з посиланням на діюче законодавство.

ЗАДАЧА 15

ТзОВ «Ломбард Данилова» надало громадянину Сташко В.Т. кредит у розмірі 100 тис. грн. під заставу належної йому двокімнатної квартири. Гр. Сташко В.Т. зобов'язався повернути борг не пізніше ніж через два роки після укладення договору.

Оскільки у встановлений термін сума боргу не повернута, відповідно ТзОВ звернулося до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису. Нотаріус відмовив, посилаючись на те, що правочин сторін не був нотаріально посвідчений, а оформлений тільки іменною квитанцією.

Чи правий нотаріус? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 16

До нотаріуса звернулось подружжя Марченко В.О. та Марченко Н.В. з проханням посвідчити договір купівлі-продажу автомобіля, який належить гр. Властову К.М., і щодо розпорядження яким власник видав довіреність Марченку В.О. Покупцем мала виступити дружина Повіреного – Марченко Н.В.

Які дії нотаріуса?

ЗАДАЧА 17

До нотаріуса звернулось подружжя Прокопенків з проханням посвідчити спільний заповіт щодо розпорядження майном, а саме квартирою, що належить чоловікові на підставі свідоцтва про право на спадщину за законом та гараж, що належить дружині на підставі договору дарування.

Прокоментуйте порядок посвідчення заповіту подружжя та юридичну природу такого заповіту.

ЗАДАЧА 18

До нотаріуса звернувся громадянин Романчук Т.Д. з проханням посвідчити заповіт. Під час розмови у нотаріуса склалося враження, що гр. Романчук Т.Д. неадекватно оцінює реальну дійсність. Зокрема, він хотів заповісти все своє майно в рівних частинах дружині та доньці, які померли декілька років тому назад. Крім цього, він запевняв, що у зв'язку з службовими обов'язками він має поїхати у довготривале відрядження на іншу планету, тому й виникла необхідність скласти заповіт.

Які дії нотаріуса?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що таке правочин?
2. В якій формі вчиняються правочини?
3. Що таке нотаріальне посвідчення правочинів?
4. В якій формі вчиняються договори з нерухомістю? Чи потрібна державна реєстрація таких правочинів? З якого моменту виникає право власності на нерухоме майно?
5. Чи має право нотаріус посвідчувати договір з нерухомим майном, право на яке не зареєстроване?
6. Які особливості необхідно враховувати нотаріусу при посвідченні договорів про відчуження земельних ділянок?
7. Чи є законодавчі обмеження щодо місця нотаріального посвідчення договорів про відчуження нерухомого майна?
8. Чи потрібна повторна відмова співвласників від права привілейованої купівлі частки квартири при зміні ціни квартири?
9. Чи можна посвідчити договір міни нерухомого майна на еквівалентні по вартості послуги?
10. Перерахуйте істотні умови договору іпотеки.
11. Чи може бути іпотека в силу закону?
12. Предметом іпотеки є незавершений будівництвом об'єкт. Чи зберігається іпотека після його завершення? Чи потрібно укладати новий договір після завершення будівництва?
13. Чи можна видавати довіреність від імені декількох осіб і на ім'я декількох осіб?
14. Яка кількість примірників довіреності є можливою?
15. Чи мають право батьки, опікуни видавати довіреності на вчинення правочинів від імені малолітніх дітей?
16. Які особливості оформлення довіреностей в порядку передоручення?
17. У яких випадках здійснюється передоручення?
18. Посвідчення нотаріусом секретного заповіту.
19. Що таке заповіт подружжя?
20. Особливості посвідчення заповіту подружжя.

ТЕМА 5. СПАДКОВЕ ПРАВО У НОТАРІАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

1. Поняття спадкування за Цивільним кодексом України. Право на спадщину за законом і за заповітом.
2. Особливості спадкування на деякі об'єкти.
3. Право на обов'язкову частку при спадкуванні за заповітом.
4. Порядок оформлення спадкових справ.

Нормативні акти:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року за №2768-III.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року за №2947-III.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV.
4. Закон України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 року за №3425-XII.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI
6. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року за №2709-IV.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 року №419 «Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених».
8. Положення про Спадковий реєстр, затверджено наказом Міністерства юстиції України від 07.07.2011 р. № 1810/5.
9. Тимчасове положення про порядок державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, затверджено Наказ Міністерства юстиції України від 07.02.2002 р. N 7/5.
10. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004р. №20/5.
11. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження форм реєстрів для реєстрації нотаріальних дій, нотаріальних свідоцтв, посвідчувальних написів на правочинах і засвідчуваних документах» від 10 січня 2005 року N 1/5.

Судова практика

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні» від 31 січня 1992 року №2.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України Положення «Про судову практику в справах про визнання угод недійсними» від 28 квітня 1978 року №3.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України Положення «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008 року №7.

Література:

1. Васильченко В.В. Спадкування права на обов'язкову частку за новим цивільним законодавством. //Право України, 2003, №10.
2. Гнездилова Л. Спадкування обов'язкової частки: деякі питання.//Право України, 2003 р., №2.
3. Гришаев С.П. Наследственное право: Учеб.пособ. – М., 2002.
4. Домбругова А. Спадкування за заповітом: деякі правові аспекти. – Юридичний вісник України, №19 від 08.05.2004 р.
5. Дякович М.М. Нотаріальне право України. – К.: Правова Єдність. - 2011
6. Дякович М.М. Сімейне право України: навчальний посібник (для студентів вищих навчальних закладів). –К.: Правова єдність, 2011.
7. Заїка Ю. Заповіт подружжя // Право України, 2004, №4.
8. Н.Клочай. ЦК України та ЦК УРСР: відчуйте різницю. – Юридична газета. - №12(24) від 25.06.2004 р.
9. Коренева И.Л. Наследственное право Российской Федерации. – М., 2004.
10. Мельник М. Новели спадкування за заповітом у новому ЦК України. - Право України, 2004, №4.

11. 13.Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України /За заг. ред. Ю.С.Червоного. – К., 2003.
12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. /За. відповід. ред. О.В.Дзери (кер.авт.кол.), Н.С.Кузнєцової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005.
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. /За. відповід. ред. О.В.Дзери (кер.авт.кол.), Н.С.Кузнєцової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. II.
14. Нотаріат в Україні: Підручник / За ред. В.В. Комарова. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
15. Радзівєвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотаріат в Україні. –К.: Юрінком Інтер. –2000.
16. Ромовська З.В. Сімейний кодекс: Науково-практичний коментар. – К., 2003.
17. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право: Теорія і практика: Навч.Посіб.-К., 2002.
18. Фурса Є.І. Спадкові правовідносини у нотаріальній та судовій практиці. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. – К, – 2004.
19. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. – Вид. 2-е, змін. і доп./ За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008
20. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. /О.В.Дзера, А.С.Довгерт та ін.; За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнєцової. –К. Юрінком Інтер, 2006. – Кн..2.
21. Договірне право України. Особлива частина: навч. посібник/Т. В. Боднар, О.В. Дзера , Н.С.Кузнєцова та ін.: за ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2009.
22. Цивільне та сімейне право України : підручник / За ред. Харитоновна Є.О., Голубєвої Н.Ю. – К.: Правова єдність, 2009

ЗАДАЧА 1

Громадянин Мороз В.С. все своє майно заповів доньці від першого шлюбу Світлані. В червні 2004 року гр. Мороз В.С. помер.

Із заявою про прийняття спадщини і видачу свідоцтва про право на спадщину до державної нотаріальної контори звернулись:

- донька Світлана;
- вдова, якій виповнилось 45 років;
- двоє неповнолітніх синів.

До складу спадкового майна входить частка у Статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, грошовий вклад в Ощадбанку. Вказане майно було особистою приватною власністю померлого.

Хто має право на спадщину і на яку частку? Прокоментуйте порядок визначення часток у спадщині.

ЗАДАЧА 2

2 січня 2004 року помер гр. Михальчук Р.О., не отримавши на заводі заробітну плату за останні три місяці.

Михальчук Р.О. був самотнім, проживав сам у приватизованій квартирі.

До нотаріальної контори звернувся двоюрідний брат померлого з заявою про видачу йому свідоцтва про право на спадщину на квартиру та вищевказану заробітну плату.

Прокоментуйте.

ЗАДАЧА 3

В державній нотаріальній конторі 10 січня 2006 року заведено спадкову справу до майна померлої 15 серпня 2003 року громадянки за заявою її чоловіка та двох малолітніх дітей. Судовим рішенням визнано чоловіка винним у смерті його дружини, але звільнено від відбуття покарання у зв'язку із застосуванням амністії. Чоловік звернувся до державної нотаріальної контори за одержанням свідоцтва про право на спадщину на частину у спадщині, що залишилася після померлої дружини.

Необхідно встановити коло спадкоємців та їх частки у спадщині.

ЗАДАЧА 4

20 січня 2005 року померла громадянка Федорова Ніна Іванівна. З заявою про прийняття спадщини та видачу свідоцтва про право на спадщину звернулася донька померлої Ірина і троє внуків (дітей померлого в 2003 році сина Федорової Н.І.).

Прокоментуйте хто має право на спадщину і на яку частку.

ЗАДАЧА 5

Спадкоємцями за законом померлого гр. Дмитришина А.П. є його дружина, мати і донька від першого шлюбу. Заповіт відсутній. Після смерті у нього залишилось спадкове майно: ½ частина квартири та ½ частина автомобіля.

До нотаріальної контори звернулись мати та донька померлого, які не в змозі надати правостановлювальні документи на майно, оскільки вони знаходяться у дружини померлого.

Які дії нотаріуса?

ЗАДАЧА 6

Спадкодавець згідно заповіту залишив усе своє майно дочці. Після його смерті залишились дружина пенсійного віку та два сини, один з яких інвалід. Дружина в заяві про видачу свідоцтва про право на спадщину зазначила, що їх з чоловіком майно належало їм на праві спільної сумісної власності.

Хто і яку частку від спадщини отримає?

ЗАДАЧА 7

Громадянин Бочкар С.Т. помер у м. Саратові, де мешкав останні роки життя. Після його смерті залишилося спадкове майно, яке складалося з квартири у м. Дніпропетровську, грошових внесків в Ощадбанках м. Саратова та м. Дніпропетровська, земельної ділянки у м. Суми.

Ким будуть видаватися свідоцтва про право на спадщину. Які особливості видачі цих свідоцтв?

ЗАДАЧА 8

До держнотконтори звернулися спадкоємці гр. Маринюка В.О.: син із заявою про прийняття спадщини та видачу свідоцтва про право на спадщину на квартиру; дружина із заявою про відмову від належної їй частки спадкового майна на користь сина спадкодавця. Протягом шестимісячного строку дружина звернулась знову з вимогою скасувати свою заяву, враховуючи, що їй не було відомо про наявність іншого спадкового майна.

Дії нотаріуса. Яким чином будуть видаватися свідоцтва про право на спадщину?

ЗАДАЧА 9

Громадянин Скоч К.І. помер 20 листопада 2003 року, а в 2002 році від його імені було складено заповіт на все майно на користь жінки, з якою перебував у фактичних шлюбних відносинах 3 роки. Також на ім'я матері в 2000 році було складено заповідальне розпорядження на грошові внески у банківській установі. Спадкоємицею до обов'язкової частки є його мати, яка в грудні 2003 року подала заяву про прийняття спадщини та видачу їй свідоцтва про право на спадщину на обов'язкову частку у спадщині.

Кому, в яких частках та які свідоцтва необхідно видати?

ЗАДАЧА 10

02 січня 2006 року помер громадянин П., після смерті якого залишилось спадкове майно у вигляді квартири у місті Донецьку. До нотаріальної контори звернувся гр. Н., який є онуком двоюрідної сестри спадкодавця з заявою про прийняття спадщини.

Чи належить гр. Н до якої-небудь черги спадкоємців за законом. В якому разі він може одержати свідоцтво про право на спадщину?

ЗАДАЧА 11

Спадкодавець помер 05 січня 2006 року. До нотаріуса 03 липня 2006 року звернулася рідна сестра спадкодавця з вимогою прийняти від неї заяву про прийняття спадщини, оскільки за її поясненням, спадкоємці за законом першої черги, діти спадкодавця, до дня звернення її до нотаріуса не подали заяву до нотаріальної контори про прийняття спадщини або про відмову від неї, та виїхали до держави Ізраїль. Батьки спадкодавця померли до відкриття спадщини.

За відомостями житлового органу з спадкодавцем дійсно були прописані його діти та виписались до відкриття спадщини.

Дії нотаріуса. Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 12

Гр. Григор'єв І.М. залишив заповіт, посвідчений 21 травня 1997 року, за яким заповів усе належне йому майно дочці гр. Свідрак С.І. та сину гр. Григор'єву В.І. в рівних частках кожному.

Спадкодавець гр. Григор'єв І.М. помер 15 квітня 2004 року. Дружина спадкодавця та його син гр. Григор'єв В.І. померли до відкриття спадщини. До нотаріальної контори своєчасно звернулася дочка гр. Свідрак С.І. із заявою про прийняття спадщини та про видачу на її ім'я свідоцтва про право на спадщину за заповітом на спадкове майно, зазначене у заповіті.

Дії нотаріуса. Які ще факти повинен перевірити нотаріус перед видачею свідоцтва?

ЗАДАЧА 13

Спадкодавець Гонта О.Л. помер 17 січня 2004 року. На день його смерті залишилось спадкове майно, що належало йому на праві особистої приватної власності: житловий будинок, в якому разом з спадкодавцем проживала його рідна сестра. Спадкоємці за законом першої черги – троє дітей: один з них проживає в іншому місті, а останні в цьому ж місті, де знаходиться будинок.

У зв'язку з тим, що житловий будинок був колись спадщиною батьків спадкодавця та його рідної сестри, та враховуючи, що тривалий час рідна сестра надавала необхідну допомогу спадкодавцеві, який через важку хворобу був у безпорадному стані, двоє із спадкоємців за власним бажанням та взаємною згодою вирішили змінити існуючий порядок спадкового чергування та включити до своєї черги рідну сестру спадкодавця.

Чи можлива така зміна черговості спадкування? Обґрунтуйте.

ЗАДАЧА 14

Громадянка Кіщ М.І. померла у 2001 р. До дня своєї смерті постійно мешкала у м. Львові. Після її смерті залишилося спадкове майно: житловий будинок у м. Львові та частина квартири у м. Херсоні. Спадщину після її смерті прийняли двоє синів: Іван та Олександр, один з яких проживав у будинку, а другий у квартирі.

У 2005 р. помер син Іван, який проживав у квартирі (квартира приватизована на 4 особи, у тому числі і на сина Івана). Після Івана залишились спадкоємці – дружина та дочка, які спадщину прийняли.

Який порядок видачі свідоцтва про право на спадщину?

ЗАДАЧА 15

В катастрофі загинуло подружжя М., яке мешкало в м. Києві. Чоловік пережив дружину на дві доби. Згідно нотаріального опису їм належало наступне майно: будинок, який знаходився в м. Черкасах, в якому жила пенсіонерка О. – мати чоловіка М., автомобіль «АУДІ», куплений подружжям за час шлюбу та зареєстрований на ім'я дружини, який дружина заповіла чоловікові М.; різні предмети домашньої обстановки та вжитку в м. Києві; меблі, телевізор, килим у будинку, який знаходиться в м. Черкасах.

Батьки подружжя, син дружини звернулися до нотаріуса з проханням пояснити, на яке майно вони мають право як спадкоємці?

ЗАДАЧА 16

Громадянин Німеччини Фрідріх Міллер, який постійно проживав на території України та перебував у фактичних шлюбних відносинах з громадянкою України Катериною Пономаренко, усиновив її дитину, брав участь в утриманні та забезпеченні дитини.

15 грудня 2004 року гр. Фрідріх Міллер помер. Після його смерті на території України залишилося спадкове майно, що складається із нерухомого майна (житлового будинку, квартири), предметів домашньої обстановки та вжитку, а також грошових вкладів на депозитних рахунках у швейцарських банках.

Заповіт гр. Фрідріх Міллер не складав, спадкоємцями за законом у померлого є: на території України – усиновлена дитина та на території Німеччини – його батьки.

Яке право має бути застосовано до спадкових правовідносин щодо майна померлого? Які права має усиновлена гр. Фрідріхом Міллером дитина на спадкове майно? Яке майно увійде до загальної спадкової маси, спадкоємцем якого виступатиме усиновлена дитина?

ЗАДАЧА 17

Гр. Бойченко помер 8 березня 2002 р. Він залишив складений заповіт на все своє майно на користь рідної сестри, який посвідчив у нотаріуса 02 березня 2002 р. На момент смерті Бойченка у нього залишилися:

- син - інвалід 3 групи;
- дочка, що досягла 55 років через два місяці після смерті спадкодавця;
- троє неповнолітніх онуків, мати яких, що також була дочкою спадкодавця, померла до відкриття спадщини;
- дружина, 77 років.

Дружина спадкодавця відмовилася від належної їй частки на користь вищезгаданого сина спадкодавця і племінниці спадкодавця, батько якої, що був рідним братом спадкодавця, помер 8 березня 2002 р. на 6 годин пізніше гр. Бойченка А.А.

Усі спадкоємці претендують на спадщину.

Визначте коло спадкоємців та порядок видачі свідоцтва про право на спадщину.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Який документ вимагає нотаріус на підтвердження факту відкриття спадщини?
2. Які правові наслідки оголошення громадянина померлим?
3. Якщо громадяни, які могли б спадкувати один після другого (наприклад, батько і син) померли в один день, чи можна вважати їх спадкоємцями?
4. У яких випадках за законом можуть бути спадкоємці усунуті від спадкування?
5. Який порядок посвідчення заповіту при свідках?
6. Чи можна у заповіті зазначати частки речі, яка не підлягає поділу у натурі?
7. Секретний заповіт, особливості посвідчення та його оголошення?
8. Хто може бути виконавцем заповіту і які функції він може виконувати?
9. Якими документами підтверджуються родинні відносини при спадкуванні за законом?
10. Особливості прийняття спадщини і відмови від неї.
11. Як укладається договір про поділ спадкового майна?
12. Як оформити право на спадщину на авторське право і патент?

ТЕМА 6. СІМЕЙНЕ ПРАВО У НОТАРІАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

1. Правочини за сімейним правом.
2. Поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності.
3. Шлюбні договори.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (розділи I, II, ст. 92).
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року за №2947-III.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV.
5. Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 19 червня 1992 року за №2482-XII.
6. Закон України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 року за №3425-XII.
7. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 11.02.2010 р. № 1878-VI.
8. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року за №2709-IV.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року №671 «Про затвердження Тимчасового порядку державної реєстрації правочинів».
10. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004р. №20/5.

Судова практика

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України Положення «Про судову практику в справах про визнання угод недійсними» від 28 квітня 1978 року №3.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок» від 04 жовтня 1991 року №7.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні» від 31 січня 1992 року №2.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності» від 22 грудня 1995 року №20.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» від 21 грудня 2007 року №11.

Література:

1. Ариванюк Т.О., Бірюков І.А., Гопанчук В.С., Дзера О.В., Дзера І.О. Сімейне право України: Підручник. / За ред. В.С.Гопанчука. –К.: Істина, 2002.
2. Бюлетень законодавства і юридичної практики України, №5. – 2007. – Коментар судової практики розгляду житлових спорів.
3. Вещикова І.Н. Брачний контракт. Заключать или нет? / І.Н. Вещикова, В.П. Карасева. – М.: Эксмо, 2007.
4. Дякович М.М. Нотаріальне право України. – К.: Правова Єдність. - 2011
5. Дякович М.М. Захист прав суб'єктів сімейних правовідносин нотаріусом //Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми цивільного права». – Харків, 2011
6. А. Єрух. Окремі питання щодо укладення правочинів із спільним майном подружжя. / Журнал «Нотаріат для Вас», №5, 2004.
7. Жилинкова І.В. Правовий режим имущества членов семьи. –Харьков, 2000.
8. І Жилінкова, Майнові відносини між подружжям. Матеріали науково-практичної конференції. / МЕН, 2004, №1.
9. І Жилінкова. Практика застосування норм сімейного та цивільного кодексів України у запитаннях та відповідях. / МЕН, 2005, №3.

10. І. Жилінкова. Шлюбний контракт: Чинне законодавство та перспективи його розвитку. / Право України, 2006, №6.
11. Запитання: Чи потрібна згода другого з подружжя на придбання нерухомого майна? Коментар професора Київського національного університету ім. Т.Шевченка, д.ю.н. Дзери О.В. / Журнал «Нотар-XXI», №1-2 (19-20), 2005.
12. Маслов В.Ф., Подопригора А.А., Пушкин А.А. Действующее законодательство о браке и семье. –Харьков, 1972.
13. Маслов В.Ф. Имущественные отношения в семье. –Харьков, 1974.
14. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар. –К., 2003.
15. Сімейне право України: Навч. посібник для студентів юридичних вузів та факультетів / За ред. О. В. Дзери. — К.: Вентурі, 1997.
16. Сімейний кодекс України, науково-практичний коментар. –К., 2003.
17. В. Сураєва. Шлюбний договір: зміни в життя. / Юридична практика, 2007, №21 (491).
18. Фурса С.Я., Драгнєвич Л.Ю., Фурса Є.І. Настільна книга нотаріуса: Сімейні відносини в нотаріальному процесі. –К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.
19. Цивільне судочинство. Судова практика у цивільних справах. Науково-практичний юридичний журнал, 2007, №1 (3).
20. Цивільний кодекс України, науково-практичний коментар, за редакцією О.В.Дзери, Н.С. Кузнецова, В.В. Луця, 2-е видання, перероблене і доповнене. –К., Юрінком інтер, 2006.
21. Договірне право України. Особлива частина: навч. посібник/Т. В. Боднар, О.В. Дзера , Н.С.Кузнецова та ін.: за ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2009.
22. Цивільне та сімейне право України : підручник / За ред. Харитонова Є.О., Голубевої Н.Ю. – К.: Правова єдність, 2009

ЗАДАЧА 1

До нотаріуса звернувся гр. Грабчак О.М. за посвідченням договору купівлі-продажу квартири, належної йому на підставі свідоцтва про право власності, виданого виконкомом місцевої Ради у 2003 році.

При перевірці нотаріусом усіх необхідних документів було встановлено, що квартира була придбана продавцем під час зареєстрованого шлюбу (придбано у житлово-будівельному кооперативі, у 1989 році позика за квартиру була повністю виплачена). Шлюб між подружжям було розірвано у 1993 році, спір щодо поділу майна не розглядався. З 1994 року колишня дружина продавця проживає у Росії, місце проживання якої невідомо.

Нотаріус відмовив у вчиненні нотаріальної дії та запропонував звернутися до суду.

Чи правомірні дії нотаріуса? Дати свої обґрунтування.

ЗАДАЧА 2

До приватного нотаріуса звернулося подружжя Поліщуків. Вони є у похилому віці і бажають укласти договір довічного утримання, у якому ставлять питання про обов'язкову умову договору – надання утримання одночасно обом з подружжя. До сумісної власності подружжя належить автомобіль, дачний будинок, двокімнатна квартира та грошовий вклад в Ощадбанку.

Чи може нотаріус посвідчити такий договір? Яке майно може бути предметом договору довічного утримання? Складіть проект цього договору.

ЗАДАЧА 3

Під час розлучення гр.гр. Зубко С.П. і Зубко В.П. вирішили, що їх дитина проживатиме з її матір'ю, гр. Зубко В.П. Подружжя Зубко між собою домовилися, що обов'язок батька сплачувати аліменти буде припинено у зв'язку з передачею права власності на житловий будинок з надвірними будівлями та спорудами, а також на грошові вклади, що зберігаються на депозитних рахунках АППБ «Аваль», що мають перейти у власність дитини. Вони звернулися до нотаріуса посвідчити відповідний договір.

Чи може нотаріус посвідчити цей договір?

ЗАДАЧА 4

Складаючи шлюбний договір, гр. Малько О.О. та гр. Гулій С.С. зазначили:

п.4: «Майно, що було придбане нами під час шлюбу, вважається спільною сумісною власністю подружжя, при цьому подружжя відходить від рівності часток і домовляється про те, що 70 % його частки належить дружині, а 30 % - чоловікові»;

п.5: «У разі непрацездатності дружини в зв'язку з народженням дітей до досягнення ними трирічного віку дружина не має права на утримання»;

п.6: «У разі розірвання шлюбу з ініціативи чоловіка він зобов'язується зняти з реєстраційного обліку і виселитись з спільного житлового будинку протягом двох місяців».

Положення яких із зазначених пунктів протирічать законодавству і не можуть бути включені до договору? Які ще положення Ви закріпили б у цьому договорі?

ЗАДАЧА 5

Подружжя Берестові мали намір укласти шлюбний договір, відповідно до якого значна частина майна повинна була перейти у роздільну власність дружині. Незадовго до укладення шлюбного договору Берестову була надана за місцем його роботи безпроцентна позичка на будівництво житлового будинку. Нотаріус роз'яснив подружжю, що про укладення шлюбного договору повинні бути сповіщені кредитори, тому після підписання договору нотаріусом в організацію за місцем роботи Берестова по факсу було передано відповідне повідомлення.

Чи правомірні дії нотаріуса? Яким чином має бути зроблене повідомлення, яке вимагається відповідно закону?

ЗАДАЧА 6

Громадянин Домащук В.П. має у власності пакет акцій ЗАТ «Еліт». Він бажає подарувати їх своїй дружині.

Чи вправі нотаріус посвідчити такий договір?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Чи вправі один з подружжя дати згоду на відчуження нерухомого майна на будь-яких конкретних умовах?
2. Чи має право нотаріус посвідчити договір відчуження квартири, яка придбана під час шлюбу, без згоди другого з подружжя, який не є титульним власником і місце проживання його невідоме або він ухиляється від засвідчення такої згоди?
3. Чи має право подружжя вказати у договорі купівлі-продажу нерухомості, що вона набувається у часткову власність?
4. Які конкретно обмеження існують при укладенні шлюбного договору?
5. Чи можна у шлюбному договорі передбачити порядок здійснення кожним з подружжя сімейних витрат?
6. Чи потрібно укладати шлюбний договір, якщо квартира придбана подружжям під час шлюбу і зареєстрована, наприклад, на ім'я дружини. Чоловік не заперечує, що ця квартира залишається за дружиною і у випадку розірвання шлюбу між ними?

Рекомендовані теми курсових та магістерських робіт

1. Поняття нотаріату та органів, що вчиняють нотаріальні дії.
2. Нотаріус, як юридична професія.
3. Історія розвитку нотаріату в Україні.
4. Основні світові системи нотаріату.
5. Нотаріат в системі загального права.
6. Місце нотаріату в правовій системі України.
7. Особливості нотаріату в окремих країнах Латинського нотаріату.
8. Нотаріат та правосуддя.
9. Нотаріат та реєстраційна діяльність.
10. Нотаріат та інші форми юридичної допомоги.
11. Поняття нотаріального права: його предмет, метод та система.
12. Джерела нотаріального права.
13. Актуальні проблеми розвитку нотаріального права України.
14. Поняття та особливий характер нотаріальних функцій.
15. Соціальні функції нотаріату.
16. Функції, що відображають зміст та специфіку нотаріальної діяльності.
17. Поняття та класифікація принципів нотаріального права.
18. Принципи нотаріальної діяльності.
19. Нотаріус, як суб'єкт нотаріального права.
20. Основні правила доступу до професії нотаріуса.
21. Правовий статус нотаріуса: права, обов'язки та відповідальність.
22. Цивільно-правова відповідальність нотаріуса.
23. Помічник нотаріуса.
24. Правовий статус осіб, що беруть участь у нотаріальному процесі.
25. Сторони нотаріальної дії.
26. Організація нотаріату та нотаріального самоврядування.
27. Взаємовідносини держави та нотаріату. Спільна компетенція органів юстиції та нотаріальних палат.
28. Професійна етика Латинських нотаріусів.
29. Професійний кодекс нотаріусів України. Порядок притягнення до професійної відповідальності.
30. Форми контролю за діяльністю нотаріусів.
31. Розгляд заяв про вчинення нотаріальних дій чи відмові у їх вчиненні згідно ЦПК України.
32. Поняття та ознаки нотаріальної дії.
33. Стадії нотаріального процесу.
34. Відкладення вчинення нотаріальних дій та призупинення нотаріального процесу.
35. Відмова у вчиненні нотаріальної дії.
36. Фінансове забезпечення діяльності нотаріуса.
37. Нотаріальна плата: порядок визначення та сплата.
38. Правила нотаріального діловодства та вчинення посвідчувальних написів нотаріусами.
39. Функції нотаріуса при посвідченні договорів.
40. Посвідчення договорів відчуження нерухомого майна.
41. Посвідчення договорів застави та іпотеки.
42. Посвідчення договорів ренти та довічного утримання.
43. Посвідчення інших договорів: поруки, довірчого управління, зберігання, оренди, позички, найму житлового приміщення, позики.
44. Посвідчення довіреностей.
45. Засвідчення вірності копій документів та виписок з них, справжності підпису та вірності перекладу.
46. Передача заяв фізичних та юридичних осіб: підстави та порядок.
47. Вчинення протестів векселів. Підстави та порядок. Місце вчинення протесту.
48. Прийняття в депозит грошових сум та цінних паперів: підстави та порядок.
49. Захист спадкових прав в нотаріальній практиці.
50. Посвідчення заповітів нотаріусом та іншими особами.
51. Заповідальний відказ.

52. Спадкування за законом у нотаріальній практиці.
53. Підстави спадкування за законом.
54. Спадкування за заповітом у нотаріальній практиці.
55. Обов'язкова частка у спадкуванні за заповітом.
56. Правила визначення обов'язкової частки у спадковому майні.
57. Сімейне право в нотаріальній практиці.
58. Шлюбний договір у нотаріальній практиці.
59. Договір про сплату аліментів: порядок укладення та його зміст.
60. Виконавча сила нотаріально посвідченого договору про сплату аліментів.
61. Видача свідоцтв про право власності на частку у спільному майні подружжя.
62. Загальні умови вчинення виконавчих написів.
63. Застосування норм міжнародного іноземного права в нотаріальній практиці.
64. Загальні правила вчинення нотаріальних дій у справах з іноземним елементом.
65. Легалізація та інші форми надання юридичної сили нотаріальним актам.
66. Спадкування з іноземним елементом.
67. Посвідчення довіреностей для дій за кордоном.
68. Повноваження консула в нотаріальній сфері.
69. Особливості посвідчення договорів за участю іноземних осіб у нотаріальній практиці.